

Sachin Sir's English Speaking

Its 100% guaranteed course

सबसे आसान तरीकेसे
अंग्रेजी बोलना
सिखानेके लियेही
हम जाने जाते है।

9028851719

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

उपलब्ध आहे!

मिस्त्री, टाइल्स
फिटर, पेंटर,
कारपेंटर,
प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर
वर संपर्क करावा.

संपर्क
मो. 8482839451

रविवार, ०२ नोव्हेंबर २०२५

॥ वर्ष : ५ ॥ अंक : २२४

दैनिक किंमत : ₹ ५/-

Sunday, 02 October 2025

॥ Year : 5 ॥ Issue : 224

Daily Rate: Rs. 5/-

सत्याचा मोर्चा

मुंबई : महाराष्ट्रातील विरोधी पक्ष महाविकास आघाडी आज मतदार यादीतील अनियमिततेचा आरोप करत निषेध मोर्चा काढत आहे. या मोर्चाला 'सत्याचा मोर्चा' असे नाव देण्यात आले आहे. काँग्रेस, शिवसेना, राष्ट्रवादी काँग्रेस, तसेच महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना यासह महाविकास आघाडी पक्ष या मोर्चात सहभागी होतील. सत्याग्रह मोर्चा दक्षिण मुंबईतील फॅशन स्ट्रीटपासून सुरू होईल आणि बीएमसी मुख्यालयात संपेल. माजी मुख्यमंत्री उद्धव ठाकरे, राष्ट्रवादी काँग्रेस (शप) प्रमुख शरद पवार, मनसे प्रमुख राज ठाकरे आणि काँग्रेसचे ज्येष्ठ नेते बाळासाहेब थोरात यांच्यासह इतर नेते या मोर्चात सहभागी होतील. मोर्चाच्या शेवटी एक रॅली देखील आयोजित केली जाईल, जिथे नेते मतदार यादीतील कथित अनियमिततेविरुद्ध आवाज

उठवतील. मतदार यादीत अनेक बनावट नावे असल्याचा आणि ती चुकीच्या पद्धतीने जोडण्यात आली आहेत आणि ती वगळण्यात आली आहेत असा विरोधी पक्षाचा दावा आहे. निवडणूक आयोगाने या मुद्द्याकडे दुर्लक्ष केल्याचा आरोप विरोधी पक्षाने केला आणि या त्रुटी दूर केल्यानंतरच महाराष्ट्राच्या नागरी निवडणुका घ्याव्यात असा आग्रह धरला. राज ठाकरे, त्यांचे समर्थक आणि पक्षाचे सहकारी बाळा नांदागावकर यांच्यासह, दादर स्थानकावरून ट्रेनमध्ये चढले आणि चर्चगेटला रवाना झाले. या आठवड्याच्या सुरुवातीला मुंबईत एका रॅलीला संबोधित करताना राज ठाकरे यांनी मनसे कार्यकर्त्यांना कार्यक्रमस्थळी पोहोचण्यासाठी सार्वजनिक वाहतुकीचा वापर करण्याचे आवाहन केले होते.

जागे राहा नाहीतर ? अनाकोंडाला कांडावेच लागेल... उद्धव ठाकरे

उद्धव ठाकरेंनी काही दिवसांपूर्वी अमित शाह याचा अनाकोंडा असा उल्लेख केला होता. यावरून सत्ताधारी पक्षाकडून त्यांच्यावर जोरदार टीका झाली होती. यानंतर आज पुन्हा उद्धव ठाकरेंनी त्यांच्या वक्तव्याचा पुनरुच्चार केला आहे. उद्धव ठाकरे म्हणाले, मध्यंतरी मी एक शब्द वापरला तो गाजला. शोलेमध्ये एक डायलॉग आहे. दूर गांव मे जब आधी राज बच्चा रोता है, तो मां कहती है सोजा नहीं तो... तसे आज तुम्हाला सांगतोय जागे राहा नाहीतर अनाकोंडा आ जायेगा, या अनाकोंडाला आता आपल्याला कांडावेच लागेल, नाहीतर सुधारणार नाहीत. पुढे बोलताना उद्धव ठाकरे म्हणाले की, मला एका गोष्टीचे आश्चर्य वाटते रोज कुटून्ना ना कुटून्ना पुरावे येत आहेत. मी अनाकोंडा का म्हणतोय? गंमत किंवा मस्करी करायची म्हणून बोलत नाही. यांची भूक शमत नाही, आपला पक्ष चोरला, निशाणी चोरली, नाव चोरले, माझे वडिल चोरायचा प्रयत्न करत आहेत. तेही पुरेसे नाही म्हणून आता मत चोरायला बघत आहेत.

1 नवंबर क्या-क्या बदल गया आज से! GST आजपासून बदलत आहेत नियम

नवी दिल्ली : 1 नोव्हेंबर 2025 पासून बदलणारे नियम: पूर्वी लागू केलेले नियम वेळेवेळी बदलतात. खरे तर, जेव्हा एखादी गोष्ट आणली जाते तेव्हा त्यासाठी एक नियम तयार केला जातो. नंतर, काळ्याच्या मागणीनुसार त्या नियमांमध्ये बदल केले जातात. उदाहरणार्थ, काही नियम जवळजवळ दर महिन्याला बदलतात. कधीकधी एलपीजी सिलिंडरची किंमत वाढते किंवा कमी होते, कधीकधी बँकिंग नियम बदलतात, इ. त्याचप्रमाणे, यावेळी देखील, आजपासून, 1 नोव्हेंबर 2025 पासून, देशात काही नियम बदलणार आहेत. यामध्ये आधार कार्डपासून ते जीएसटीपर्यंतचे महत्वाचे नियम समाविष्ट आहेत. म्हणूनच, हे नवीन नियम समजून घेणे आणि त्यांचा सामान्य माणसावर कसा परिणाम होईल हे समजून घेणे महत्वाचे आहे. तर, आजपासून बदलणाऱ्या या नियमांवद्दल जाणून घेऊया. आधारच्या या गोष्टी तुम्ही स्वतः अपडेट करू शकता भारतीय विशिष्ट ओळख प्राधिकरण (UIDAI) आता आधार कार्डधारकांना त्यांचे नाव, पत्ता, जन्मतारीख आणि मोबाईल नंबर ऑनलाइन अपडेट करण्याची परवानगी देईल, तेही

त्यांच्या घरच्या आरामात. यामुळे तुम्हाला आधार केंद्रवरील लांब रांगांपासून वाचवता येईल. आधारस (स्कॅनसाठी केंद्राला भेट द्यावी लागेल. नवीन बदलांमुळे तुमचे पॅन कार्ड, रेशन कार्ड, पासपोर्ट, शाळेचे रेकॉर्ड आणि मनरेगा डेटाबेस आपोआप पडताळले जातील, यामुळे कोणतेही कागदपत्रे अपलोड करण्याची गरज राहणार नाही. आधार शुल्कात बदल झाले आहेत. मुलांच्या आधार कार्डसाठी बायोमेट्रिक अपडेट शुल्क पूर्वी 125 रुपये होते, परंतु आता ते एका वर्षासाठी मोफत करण्यात आले आहे. आता नाव, पत्ता किंवा मोबाईल नंबर अपडेट करण्यासाठी 75 रुपये शुल्क आकारले जाईल. बायोमेट्रिक अपडेट, यामध्ये फिंगरप्रिंट, आयरीस आणि फोटो अपडेट करणे समाविष्ट आहे, आता 125 रुपये खर्च येईल. 14 जून 2026 पर्यंत ऑनलाइन कागदपत्रे अपडेट करणे मोफत आहे आणि त्यानंतर 75 रुपये शुल्क आकारले जाईल. आधार कार्ड पुनर्मुद्रणासाठी 40 रुपये शुल्क आकारले जाईल. आधार-पॅन लिंक करण्याची शेवटची तारीख जर तुम्ही अद्याप तुमचे आधार कार्ड तुमच्या पॅन कार्डशी लिंक केले नसेल, तर ते करा. अंतिम तारीख 31 डिसेंबर 2025 आहे. त्यानंतर, 1

जानेवारी 2026 पासून, ज्यांच्याकडे पॅन-आधार लिंक नाही त्यांचे पॅन कार्ड निष्क्रिय केले जाऊ शकतात. यामुळे य्युच्युअल फंड, डीमॅट खाती आणि कर बचत साधनांमधील व्यवहार रोखले जाऊ शकतात. आजपासून नवीन जीएसटी स्लॅब लागू अलीकडेच, सरकारने 1 नोव्हेंबरपासून लागू होणारे नवीन जीएसटी स्लॅब जाहीर केले. 5 टक्के, 12 टक्के, 18 टक्के आणि 28 टक्के जीएसटी स्लॅबपैकी 12 टक्के आणि 28 टक्के स्लॅब रद्द करण्यात आले. तथापि, लवझरी आणि हानिकारक वस्तूंना लागू होणारा नवीन 40 टक्के स्लॅब सुरू करण्यात आला. पेन्शनधारकांसाठी नियम जर तुम्ही निवृत्त कर्मचारी असाल आणि पेन्शन लाभ घेत असाल, तर तुम्हाला आता या महिन्याच्या अखेरीस, नोव्हेंबरपर्यंत जीवन प्रमाणपत्र सादर करावे लागेल. तुम्ही जीवन प्रमाण पॉर्टल आणि तुमच्या बँकेद्वारे ही प्रक्रिया पूर्ण करू शकता. तुम्ही तुमच्या बँक खात्यात 4 नामांकित व्यक्ती जोडू शकता. नवीन नियमानुसार, बँक खातेधारक आता एका वेळी चार पर्यंत नामांकित व्यक्ती जोडू शकतील. बँकिंग प्रणालीमध्ये दाव्यांच्या निपटारामध्ये पारदर्शकता सुधारण्यासाठी हा बदल केला जात आहे. यामुळे दाव्यांची प्रक्रिया सुरळीत होईल आणि आज, 1 नोव्हेंबर 2025 पासून लागू होईल.

सगळे विसरून एक व्हावे लागेल : शरद पवार

मुंबई : तुम्ही सर्वांनी जबरदस्त ताकद दाखवली, लोकशाही, संविधानाने दिलेला अस्मा जतन करण्याची ही वेळ आहे. आजच्या एकजुटीने संयुक्त महाराष्ट्राची चळवळ आठवली. लोकशाहीत संविधानाने जो अधिकार दिला आहे, त्याच रक्षण करण्याची आज वेळ आली आहे. त्यामुळे येत्या काळात सगळे विसरून आम्हाला एक व्हावे लागेल, असे आवाहन शरद पवार यांनी या मोर्चाप्रसंगी केले. निवडणूक आयोगाने हे सर्व सिद्ध करून

देण्याचे आम्हाला आव्हान केल होते. ज्यांनी सिद्ध केले त्यांच्यावर गुन्हा दाखल केला का असा सवाल यावेळी शरद पवार यांनी उपस्थित केला. आजचा मोर्चा मला जुन्या गोष्टी आठवण करून देतो. मला आठवते 1978-89 या काळात महाविद्यालयात शिकत असताना संयुक्त महाराष्ट्रात असाच मोर्चा निघाला होता. काळ थोडा आणि त्याचा परिसर तिथे मोर्चे एक प्रकारचा विचार समन्वय दाखवणारे मोर्चे होते. तुम्ही सर्वांनी जो जबरदस्त एकजूट दाखवली.

त्यातून संयुक्त महाराष्ट्राची चळवळ होती, त्याची आठवण होते, असेही ते म्हणाले. आमचे पक्ष वेगळे आहेत. विचारधारा वेगळी आहे. कधी मतभेद असतात. पण देशातील संसदीय लोकशाही टिकवायची असेल आणि मतांचा अधिकार टिकवायचा असेल तर तुम्हाला मला एक व्हावे लागेल. व्यासपीठावरील नेत्यांच्या वतीने आम्ही हा निकाल घेतला. मतचोरी थांबवू आणि लोकशाही कशी टिकेल याची खबरदारी घेऊ, असेही ते म्हणाले.

नवी दिल्ली : गुन्हांचा तपास करताना तपास अधिकारी वकिलांना मनमानीपणे समन्स बजावू शकत नाहीत, त्यासाठी त्यांना पोलीस अधीक्षकांची परवानगी घ्यावी लागेल, असा महत्त्वपूर्ण निकाल सर्वोच्च न्यायालयाने शुक्रवारी दिला. वकील-अशिलांच्या विशेषाधिकाराचे संरक्षण करताना न्यायालयाने अनेक निर्देश जारी केले. सकवसुली संचालनालयाने

वकिलांना समन्स बजावण्यावर मर्यादा : सर्वोच्च न्यायालय

(ईडी) एका आर्थिक गैरव्यवहार प्रकरणाच्या चौकशीसाठी अरविंद दातार आणि प्रताप वेणुगोपाल या दोन ज्येष्ठ वकिलांना समन्स बजावले होते. त्याची सर्वोच्च न्यायालयाने स्वतःहून दखल घेऊन याचिका दाखल करून घेतली होती. त्यावर शुक्रवारी सरन्यायाधीश न्या. भूषण रामकृष्ण गर्गई, न्या. के. विनोद चंद्रन आणि न्या. एन. व्ही. अंजलिया यांच्या खंडपीठसमोर सुनावणी झाली. दातार आणि वेणुगोपाल यांना समन्स

बजावल्याने त्यांचा सल्ला घेणाऱ्या आरोपींच्या मूलभूत अधिकारांवर अतिक्रमण होत असल्याचे न्यायालयाने स्पष्ट केले आणि त्यांना बजावण्यात आलेले समन्स रद्द केले. तसेच गुन्हांचा तपास करताना कायदेशीर सल्ला घेण्यासाठी किंवा गुन्हाप्रकरणी चौकशीसाठी वकिलांना निरंकुश पद्धतीने समन्स बजावता येणार नाही, असा महत्त्वपूर्ण निकाल न्यायालयाने दिला. निकालाचे वाचन करताना, आम्ही वकिलांचे संरक्षण करण्याचा

प्रयत्न करत आहोत असे खंडपीठाने सांगितले आणि तपास यंत्रणा वकिलांवर टाकत असलेल्या अवाजवी दबावापासून त्यांचे संरक्षण करण्यासाठी नव्याने निर्देश दिले. वकील आणि अशिलांदरम्यान आपापसात झालेले व्यावसायिक संभाषण वकिलाने उघड करू नये हा अशिलांना दिलेला विशेषाधिकार आहे, असे भारतीय सक्ष अधिनियमच्या (बीएसए) कलम 132 चा संदर्भ देत न्यायालयाने नमूद केले.

केरळमध्ये आता कुणीही 'अत्यंत गरीब' नाही, मुख्यमंत्री पिनराई विजयन

केरळ : शिक्षण क्षेत्राच्या बाबतीत तर केरळची चर्चा होतेच. मात्र आता गरिबी निर्मूलनाच्या प्रयत्नांच्या बाबतीतही या राज्याने देशाचे लक्ष वेधले आहे. मुख्यमंत्री पिनराई विजयन यांनी शनिवारी राज्य विधानसभेत घोषणा केली की, केरळने 'अत्यंत गरिबी' (Extreme Poverty) पूर्णपणे संपवली आहे. महत्वाचे म्हणजे, असा पराक्रम करणारे केरळ हे देशातील पहिले राज्य आहे, असा दावाही वाम लोकशाही आघाडी (एलडीएफ) सरकारने केला आहे. राज्याच्या स्थापना दिनानिमित्त आयोजित विशेष अधिवेशनात मुख्यमंत्र्यांनी हा दावा केला आहे. राज्य सरकारने 2021 मध्ये सुरू केलेल्या 'अत्यंत गरिबी निर्मूलन प्रोजेक्ट' अंतर्गत 64,006 कुटुंब, अत्यंत गरीब म्हणून चिन्हांकीत केले होते. या चार वर्षांच्या योजनेतर्गत या कुटुंबांना निवास, अन्न, आरोग्य आणि उपजीविकेशी संबंधित मदत पुरविण्यात आली. स्थानिक स्वराज्य मंत्री एम. बी. राजेश यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, नीति आयोगाच्या अध्ययनानुसार, केरळचा गरिबी दर देशातील सर्वात कमी म्हणजे 0.7 टक्के आहे. सर्वेक्षणात आम्हाला 64,006 कुटुंबांतील 1,03,099 व्यक्ती अत्यंत गरीब असल्याचे आढळले आणि त्यांना विविध योजनांशी जोडण्यात आले. दरम्यान, काँग्रेसच्या नेतृत्वाखालील युनायटेड डेमोक्रेटिक फ्रंटने (यूडीएफ) ने सरकारचा हा दावा 'पूर्णपणे फसवणूक' करणारा असल्याचे म्हणत, विधानसभेतून वॉकआउट केले. तसेच, विरोधी पक्षनेते व्ही. डी. सतीशन यांनी मुख्यमंत्र्यांचे हे विधान संसदीय नियमांचे उल्लंघन असल्याचा आरोप केला आहे. यावर प्रत्युत्तर देताना मुख्यमंत्री विजयन म्हणाले, 'यूडीएफ जेव्हा फसवणुकीसंदर्भात बोलते, तेव्हा ते स्वतःच्या वर्तनाचा उल्लेख करत असतात. आम्ही जे सांगितले होते, ते करून दाखवले आहे.'

मायावतींनी मागासवर्गीयांचा मागितला पाठिंबा

लखनौ : लखनौमध्ये, बसपा अध्यक्ष मायावती यांनी मागासवर्गीय समुदायातील अधिकाऱ्यांची बैठक घेतली. बैठकीदरम्यान त्यांनी त्यांचा आर्थिक आणि मतदानाचा पाठिंबा मागितला. त्यांनी सांगितले की, उच्च जाती राजकीयदृष्ट्या मजबूत आहेत आणि म्हणूनच ते त्यांच्या हितासाठी बसपामध्ये सामील होतील. सत्तेची गुरुकिल्ली मिळविण्यासाठी ओबीसी समुदाय जितक्या लवकर बसपाच्या झेंड्याखाली संघटित होईल तितके लवकर त्यांचे चांगले दिवस येतील. संघटनेचा जिल्हावार प्रगती अहवाल मिळाल्यानंतर, बसपा प्रमुख म्हणाले, 'ओबीसी समुदाय विविध जातींमध्ये विखुरलेला आणि विखुरलेला आहे. त्यांच्यापैकी काही जण वेगळे पक्ष आणि संघटना बनवत असल्याने त्यांच्या एकता आणि एकतेवर परिणाम होत आहे, ज्यांचा जाती-आधारित पक्ष निवडणुकीत फायदा घेतात.

जातीच्या आधारावर शतकांनुशतके छळ सहन करणाऱ्या या लोकांना 'बहुजन समाजा'शी एकत्र करून, अत्याचारापासून मुक्त करण्यासाठी बसपा लढत आहे, जे देशाच्या लोकशाहीच्या रक्षणासाठी आणि राष्ट्रीय हितासाठी आवश्यक आहे. 'बसपा

सुप्रीमने निवडणूक आयोगाला मतदार यादीच्या सघन सुधारणा (SIR) च्या मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करण्यास सांगितले जेणेकरून सर्व मतदारांसाठी मतदार कार्ड बनवता येतील. उच्च जातींबद्दल ते म्हणाले की, हा समुदाय राजकीयदृष्ट्या जागरूक झाला आहे. त्यांना एकत्र करण्यासाठी वेगळी बंधू संघटना स्थापन करण्याची गरज नाही. बसपामध्ये त्यांचे

हितसंबंध सुरक्षित असल्याचे पाहून, हा समुदाय स्वतःहून पक्षात सामील होईल. बसपाची बामसेफ ही खरी संघटना आहे. बामसेफबद्दल पसरवले जाणारे गैरसमज दूर करण्याच्या उद्देशाने ते म्हणाले की ही राजकीय संघटना किंवा पक्ष नाही, तर सुशिक्षित कार्यकर्त्यांची सामाजिक संघटना आहे, ज्यांचे मुख्य काम बहुजन समाजातील लोकांमध्ये त्यांच्या सोयीनुसार सामाजिक जागरूकता निर्माण करणे आहे. ही संघटना (बामसेफ) प्रथम कांशीराम यांनी स्थापन केली होती, जी नोंदणीकृत नाही. ही खरी बामसेफ देखील आहे. या संघटनेचे लोक मला भेटून त्यांची जबाबदारी पार पाडत राहतात. नोंदणीकृत बामसेफपैकी बरेच स्वार्थी आणि संघीसाधू लोक आहेत, ज्यांच्याविरुद्ध कांशीराम यांनी त्यांच्या हयातीत नेहमीच सावध राहण्याचा सल्ला दिला होता. अशा परिस्थितीत त्यांची स्वतंत्र बैठक बोलावण्याची गरज नाही.

बुद्ध विहार समन्वय समिती खामला नागपूर द्वारा संचालित 'समन्वय मॅरेज ब्युरो'

विवाह जोडणी उपक्रम

दिनांक : 1/11/25 ते 15/11/25

ऑनलाईन नोंदणी :
<http://samanwaymarriagebuero.com>

तसेच बंधु-वर परिचय
मेळावा
21/12/25

: संपर्क :

दामोदर लोखंडे 7038902608, सिद्धार्थ खोब्रागडे 9423122375, ए.के. पाटील 7972987584

प्रिय पदवीधर मतदार बंधु आणि भगिनींनो

2026 मध्ये होणाऱ्या विधान परिषद पदवीधर मतदार संघाच्या निवडणुकीसाठी मतदार नोंदणी प्रक्रिया सुरू झालेलेली आहे

नोंदणीची करण्याची अंतिम तादीख: 06 नोव्हेंबर 2025

नोंदणीसाठी आवश्यक कागदपत्रे:

- पदवी प्रमाणपत्र/अंतिम वर्षाची मार्कशीट (1 नोव्हेंबर 2022 पूर्वी पदवीधर झालेले पात्र)
- रहिवासी दाखला: वीज बिल/आधार
- ओळखपत्र: आधार, ड्रायविंग लायसन्स, पॅनकार्ड
- पासपोर्ट साइज फोटो
- लज्ज झालेल्या महिला ज्यांचे आडनाव बदललेले आहे, त्यांना राजपत्र, लग्नानंतर बनवलेले पॅनकार्ड आवश्यक आहे

अधिक माहितीसाठी खालील मोबाइल नंबर वर मेसेज पाठवा:

7249527922

खालील पोर्टल वर पदवीधर मतदान नोंदणी चा फॉर्म नं. 18 उपलब्ध आहे:

<https://ceoelection.maharashtra.gov.in/Downloads/DownloadForms/Form-18.pdf>

वि साव्या शतकात भारतीय राजकारणाच्या श्वितीजावर निळ्या सूर्याचा उदय झाला तो म्हणजे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्वतंत्र मजुर पक्षापासून शेड्युल्डकास्ट फेडरेशनपर्यंत नाही रे वर्गाचे प्रतिनिधित्व केले. परंतु त्यांच्या महापरिनिर्वाणानंतर भारतीय रिपब्लिकन पक्षाची स्थापना झाली. परंतु डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना अभिप्रेत असलेला पक्षाला अर्थोपेखित करता आला नाही. स्वयंभू स्वार्थीपणा आणि अहंकारीवृत्तीमुळे डॉ. बाबासाहेबांची रिपब्लिकन संकल्पना शकुलांकित झाली. अशा रिपब्लिकन नेतृत्वामुळे नाही रे वर्गाचे प्रश्न उभे ठाकले. अनेक आव्हाने समोर आले. अशा रिपब्लिकन पक्षाला बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडे समर्पित नेतृत्व लाभले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा विचार आणि व्हिजनला गतिमान करण्यासाठी बॅरि. खोब्रागडेंनी संकल्प केला आणि रिपब्लिकन पक्षाला अर्थोपेखित केले. लोकशाहीप्रणित समाजवाद असो की, सांस्कृतिक, धार्मिक घटकांचा अंतर्भाव असलेल्या रिपब्लिकन पक्षाला समानतेचे सूत्र कसे साधता येईल यावर मार्गक्रमण करीत उभे ठाकले. राजाभाऊ खोब्रागडे रिपब्लिकन पक्षाच्या संवर्धनासाठी अहोरात्र झटले. त्यांच्या कृती आणि उर्ध्वतून रिपब्लिकन पक्षाला सुगीचे दिवस आले. परंतु बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडेनंतर अॅड. दत्ता कट्टींनी पक्षाची धुरा सांभाळली. पण रिपब्लिकन पक्षाला अर्गतगत हार्दरे विचलित करणारे होते. तरीही डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या संकल्पनेतील रिपब्लिकन पक्षाला काही काळ एकसंघ ठेवता आले आणि नंतरच्या काळात पुन्हा अतिशय खिन्न मनाने ऐक्यासाठी सतत प्रयत्न केले. जे जे नेते रिपब्लिकन म्हणून जगले अशा रिपब्लिकन नेतृत्वाचा आणि कार्यकर्तृत्वाचा आढावा आंबेडकरी रिपब्लिकन चळवळीसाठी प्रेरक आहे. अशा राजकारणातील जमेची

रिपब्लिकन चळवळीचे शिलेदार : अॅड दत्ता कट्टी

बाजू साकार करणारे रिपब्लिकन चळवळीचे शिलेदार अॅड. दत्ता कट्टीचे स्मरण विसरता येत नाही. या रिपब्लिकन चळवळीच्या अनुषंगाने खासदार अॅड. दत्ता कट्टी यांना रिपब्लिकन पार्टीचे घरटे कोण विस्कटू पाहते? या विषयांवर लेखमाला लिहून आपल्या मनोभावना व्यक्त केल्या, अॅड. दत्ता कट्टी यांनी तडजोडीची भूमिका विशद करताना म्हणाले कि, ‘आता झाले गेले विसरून जा आणि पुनःश्व नव्या जोमाने नि निर्मळ मनाने कार्याला लागाम.’ कारण, डॉ. बाबासाहेबांच्या विश्वासाला तडा जाऊ नये म्हणून रिपब्लिकन पक्षाला एकसंघ ठेवण्यासाठी आतं हार्द दिली होती. पण आजतागायत कोणत्याही नेतृत्वाने डॉ. बाबासाहेबांच्या स्वप्नाला साकारून मध्यम मार्ग काढला नाही. अॅड. दत्ता कट्टी यांनी रिपब्लिकन पक्षासाठी सर्वस्व पणाला लावून तळगाळतील जनतेच्या उथ्थानासाठी त्यांच्या मनात आस्था/तळमळ होती. रिपब्लिकन पक्षाने नाही रे वर्गाचे उद्दिष्टे पुर्ण करावे, त्याच्यापुढे असलेल्या प्रश्नाची उकल करावी अशी धारणा खासदार दत्ता कट्टींची होती. समाजकार्याचा ध्यास होता. शेड्युल्ड कास्ट फेडरेशनचे कार्य करीत असताना डॉ. बाबासाहेबांसोबत त्यांची भेट झाली. अशाच एका शेड्युल्ड कास्ट फेडरेशनच्या प्रज्ञासंबंधी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर अॅड. दत्ता कट्टींना विचारना करतात की,

बहुजन सौरभ

शेड्युल्ड कास्ट फेडरेशनच्या घटनेमधे काही दुरुस्ती सुचवायची असल्यास एक महिन्याचा आत कळवावे अशा आशयाचे पत्र 29/08/1955 साली डॉ. बाबासाहेबांनी लिहिले आहे. 1957 ला भारतात सार्वत्रिक निवडणूका झाल्यात. त्यावेळी शेकाप तर्फे कर्नाटकातल्या चिकोडी मतदार संघातून अॅड. दत्ता कट्टींनी निवडणूक लढविली. त्या निवडणूकीत मोठ्या मताधिक्याने अॅड. दत्ता कट्टी निवडणूक जिंकले. त्यावेळी गेले विसरून जा जिल्ह्यातील चिकोडी मतदार संघातून शेड्युल कास्ट फेडरेशनचे पहिले खासदार झाले. त्या 1957 च्या लोकसभेच्या निवडणूकीत शेकाफेला नऊ जागा मिळाल्या होत्या. तसेच 1958 ला बॅरि. राजाभाऊ चिकोडादे सुद्धा राज्यसभेवर निवडून गेले होते. त्यामुळे पक्षाला दुधा खासदार संसदेत पाठविता आले. हि शेकाफेच्या कार्यकर्तृत्वाची पावती होती. ती एकप्रकारे रिपब्लिकन पक्षाच्या सुवर्ण काळची सुरवात होती. अॅड. दत्ता कट्टी यांनी संसदेच्या कामकाजात अतुलनीय कामगिरी केली. त्यांनी देशातील शेतकरी, शेतमजूर, दलित, पीडित, शोषित, उपेक्षितांच्या हक्कासाठी संसदेत आपला आवाज बुलंद केला. जनसामान्यांच्या हितासाठी सरकारच्या धोरणावर कडाडून प्रहार केला. बौद्धांच्या प्रश्नावरही सडतोड टिका केली. त्या संदर्भात अॅड. दत्ता कट्टी 14

फेब्रुवारी 1958 ला अतिशय महत्त्वपूर्ण ठराव मांडून बौद्ध जनतेविषयी आपले मन प्रकट करताना म्हणाले की, ‘आम्ही हे सर्व फक्त बौद्धांसाठी मागत नाही. जो समाज अस्पृश्यतेविरुद्ध झगडण्यास दुबळा आहे. त्या समाजासाठी आम्ही हे मागत आहोत.’ त्यासंबंधी अॅड. दत्ता कट्टी सुचक विधान केले होते की, ‘भारतीय बौद्ध जणांचे आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक इत्यादी प्रश्न अद्याप सुटलेले नाहीत. घटनात्मकदृष्ट्या बौद्धांच्या हक्काची नोंद झाल्यानंतर समस्या सुटतील. त्यांची जबाबदारी रिपब्लिकन पक्ष आणि बौद्ध महासभेवर आहे.’ तसेच सहकार शेती योजना, भूमिहीन शेतमजुरांसाठी पडीक जमिनीबाबत इत्यादी सरकारी विकास योजनेवर टिका करताना सरकारच्या धोरणाबद्दल तीव्र नाजाेी व्यक्त केली आणि त्यांच्या उथ्थानासाठी अॅड. दत्ता कट्टींनी सरकारला उपाय योजना सुचवित त्रीसूत्री कार्यक्रम राबवावे असा संज्वळ सल्ला दिला होता. त्यामध्ये 1) पडीत जमीनीचे वाटप करावे, 2) जमीन

महेन्द्र गायकवाड
मो. 9850286905

सुधारणा व त्याद्वारे सामुदायिक शेती, 3) लहान खेड्यातून लघुग्रामोद्योग उभारून शेजार निर्माण करावा. शिक्षणाबद्दल बोलताना अॅड. कट्टी म्हणाले, आपण शास्त्र, कला, तत्त्वज्ञान, संस्कृती यांची प्रगती करून विद्यार्थ्यांना व्यक्तिकमत, शील वर्तमानाबद्दल उत्तम शिक्षण दिले पाहिजे तरच त्यांच्या जीवनात प्रगतीची दारे उघडतील अशी सरकारने योग्य पाऊले उचलली पाहिजे आणि सामाजिक पिडा आणि शोषणातून मुक्ती होऊ शकते. अन्यथा हे

जो कोणी जातीवाद पाळत असेल ते सर्व्व लोक मनोरुग्ण आहेत. ते मग दलीत ओबीसी असो की कोणीही असो. जात ही नैसर्गिक नाही. म्हणून ते सत्य नाही. बदमाश लोकांना साध्याभोळ्या लोकांना त्याच्या अज्ञानाचा गैरफायदा घेऊन त्याचे शोषण करण्यासाठी त्यांचे मागे लावलेले लवांडे आहे.

पा रथी या भटक्या जातीचे लोक अस्पृश्यता पाळतात हे ऐकून धक्का बसला. ते ज्ञानी नाही. पण मनोरुग्ण आहेत. म्हणून ते जातीचा काहीही लाभ नसताना ते जातीयता आणि अस्पृश्यता पाळतात. प्रगत जातीपेक्षा देखील ते कर्मठ आहेत. म्हणून मनोरुग्ण लोकांसोबत व्यवहार करताना डॉक्टर व्हावे लागेल. ओबीसी, आदिवासी यांचे सोबत संयमाने वर्तन करावे लागेल. जसे रुग्ण व्यक्तीसोबत सहानुभूती बाळगून वर्तन करावी. तरच त्यांचे बदल होईल. प्रथम मैत्री करून विश्वास संपादन करा :- मैत्रीपूर्ण व्यवहार स्थापित जोपर्यंत होत नाही, तोपर्यंत त्यांच्यावर वैचारिक प्रबोधनाची घाई करू नका. त्याचा लाभ न होता नुकसान जाऊन होईल. कारण मैत्री संपुष्टात येईल. तुमचे बदल असलेले गैरसमज अजून वाढतील. योग्य वेळेची वाट पहा. योग्य वेळी प्रबोधन :- गरिबी, बेरोजगारी, महागईबद्दल चर्चा करा. त्याला बोलते करा. आपण सर्व्व गरीब, शेतकरी असे सर्व्वच दुःखी लोक एकत्र येऊन संघटित झाले पाहिजे. शोषणाविरुद्ध लोक लढले पाहिजे. परंतु लोक जाती-जाती मध्ये विभाजित आहेत. जोपर्यंत जाती आहेत तोपर्यंत समाजाचे विभाजन होतच राहील. या ठिकाणी थांबावे. संत चळवळ आणि जातीयता :- संत कबीर, संत नामदेव, संत ज्ञानेश्वर, संत तुकाराम, संत चोखोबा, संत जनाबाई, संत कर्मयोगी गाडगेबाबा, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांचा हिंदू ओबीसी आणि आदिवासी समाजावर या संत चळवळीचा प्रभाव आहे. जाती स्थापित करू

पाहणाऱ्या ब्राम्हणांना संत चळवळीचा विरोध करणे अडचणीचे आहे. म्हणून संतांनी जातीयता नष्ट करण्यासाठी जी अभंग, भजने, दोहे लिहिलेले ते संदर्भ म्हणून वापर करावा आणि जाती व्यवस्थेविरुद्ध असतोप निर्माण करावा. जात व्यवस्था वाईट आहे. ती नष्ट करणे

बहुजन सौरभ

ओबीसी समाज वाईट नाही पण मनोरुग्ण आहे!

आवश्यक आहे. तिचा तोटा काय आहे. ती नष्ट केली तर लाभ काय ही संधपणे चर्चा करावी. जास्त आक्रमक होता कामा नये. धर्म श्रद्धेला लगेच हात घालू नये. जात ही हिंदू धर्माच्या शेतीत पिकवण्यात आलेले ब्राम्हणांचे पीक आहे हे ओबीसीला जोपर्यंत कळत नाही तोपर्यंत धर्मावर आधारित प्रतिकूल संवाद तो सहन करणार नाही. संवाद सतत सुरू ठेवण्याचे कौशल्य प्रबोधनकारांनी प्राप्त केले पाहिजे. संवाद बंद झाला की प्रबोधन बंद होते. परिणाम म्हणून परिवर्तन थांबते. असे होता कामा नये. संतांचा उपदेश पचनी पडल्यावर पुढील पाऊल :- छत्रपती शाहू महाराज, महाम्ता ज्योतिबा फुले, पेरियार रामस्वामी नायकर, छत्रपती शाहू महाराज, प्रबोधनकार केशव सीताराम ठाकरे यासारखे अनेक परिवर्तनादी महापुरुष आहेत जे ओबीसी समाजासाठी पूजनीय आहेत. त्यांचे संदर्भ देत देत प्रबोधन करावे. ते ओबीसीला पचनी पडेल. महापुरुषांचेप्रति आदर वाढेल. त्यांचे साहित्य ते

तुकाराम म्हणजे पहिली. हे गणित म्हणजे ओबीसी व्यक्तीला तुकोबा पासून सुरू करा आणि वर वर बुद्धापर्यंत जावे. एकाएक बुद्धापासून सुरू कराल तर बदल अशक्य. ओबीसी समाजाची मानसिकता अग्यासून पुढे जावे लागेल. ओबीसी जावळ येणे आवश्यक :- देशात सामाजिक परिवर्तन ओबीसी समाज तयार झाल्याशिवाय अशक्य आहे. दलित खास करून आंबेडकरवादी दलीत बौद्ध समाज जोपर्यंत पुढे होत नाही हे आंदोलन सुरू होत नाही. ओबीसी सामील होत नाही, तोपर्यंत यशस्वी होऊ शकत नाही. बाकी लोक सामील होतील. एक दिवस परिवर्तन होईल. ब्राम्हणवाद तर होईल. जातीचा अंत होईल. हा विश्वास आपण ठेवला पाहिजे. हम होंगे कामयाब एक दीन. ■ ■

लेखांक १३१

अशोक सरस्वती बोधी
मो. 8530980741

एका लाडक्या मुलीचे आजारी वडीलास अनावृत पत्र !

पु न्हा एकदा लहान होऊन परीकथेच्या गोष्टीत शिरावेसे वाटते. असे वाटते की पुन्हा एकदा लहान व्हावे आणि गोष्टीत्यासारखे मी जंगलात रस्ता भटकताना विसरले आहे आणि अचानक एका झाडापासून माझ्यासमोर एक परी यावी व तिने मला विचारवे की, ‘काय गं बेटा, तू का रडते आहेस?’ मग मी सांगेल, ‘माझ्या बाबांना बरे नाही. त्यांना चांगले करण्यासाठी मी उपाय शोधता शोधता बाहेर निघाले आणि रस्ताच विसरले. आता जर का माझा रस्ता चुकला किंवा रस्ता विसरला, तर बरोबर रस्ता दाखवायला माझे बाबा घरून काढून निघू शकत नाहीत. आता मला घरी कसे पोहोचू? मला माझ्या बाबांची आठवण येते आहे.’ तेव्हा परीने मला म्हटले, ‘काही काळजी करू नकोस, मी तुला बरोबर रस्ता दाखवते आणि बाबांकडे पोहोचवते.’ मला खुप छान वाटले. आता मला पुन्हा बाबांजवळ घरी जायला मिळणार. पण मी तिला एक समस्या सांगितली की, मी ज्या कारणासाठी बाहेर पडले त्याचे समाधान झालेच नाही. तिने मला तिची जादूची काडी दिली व म्हणाली, ‘ही जादूची काडी तू बाबांभोवती फिरव, ते एकदम चांगले होतील.’ खरेच कीतून छान! मग मी पुन्हा लहान होऊन बाबांसोबत भाजीबाजारात त्यांचे बोट पकडून आणि एक हातात पिशवी धरून शाम टँकीजच्या बाजारात जाईन व त्यांच्यासोबत भाजी घेईन.

खरेच असे झाले तर ?

उन्हाळ्यातल्या रंगनाथ स्वामींच्या जत्रेत जाईन, बाबांसोबत खूप फिरीन, ‘मीत का कुवा’ बधीन, हसरे चेहेरे बधीन, खूप खूप मजा करीन. रात्री दहा वाजताच्या सिनेमाला मी, आई, बाबा, शैलू एकमेकांचा हात पकडून सिनेमाला जाऊ आणि सिनेमा खराब निघाला की रात्री एक वाजता घरी

शाळेत वेळेवर पोहोचावे.’ कुळकर्णीच्या वाड्यात तर खूप धमाल केली! मस्त दिवस गेलेत ते. किती मजा. त्या लाकडी पं य = य। खाली उतरून तुम्ही दोन्ही मनगटांनी दोन दोन मोठ्या

बहुजन सौरभ

लोखंडाच्या बदल्या पकडून खालून वरती झुमणार पाणी भरणे. माझ्या हातात छोटीशी बादली, वरती चढताना पाणी सांठयचे आणि मला मजा यायची. सगळे मिळून ब्लॅक अॅड व्हाईट ‘क्राउन’चा शटरवाला टीन्की बघणे. दिसला नाही की गच्चीवर जाऊन अॅटना फिरवणे. कुणाचाही फोन आला की कुंदा आल्याचा आवाज, ‘शिल्पा, बाबांचा फोन आला.’ मग धावत धावत खाली जाऊन फोन घेणे. खरेच, किती किती मजा होती! खरेच बाबा, सांगा ना. आपण मोठे का होतो? लग्न का होते? आणि जबाबदाऱ्यांच्या ओझ्याखाली का दबतो? बाबा, तुमच्या जवळ तर सगळ्याच प्रश्नांची उत्तरे असतात. मग द्या ना उत्तर. माझे समाधान होईल असे. खरे खरे किंवा छोटेही चालेल.

असे वाटते की पुन्हा फक्त आणि फक्त तुमचीच मुलगी व्हावे. नको बायकोपण, नको आईपण, नको कुठलेच नाते व जबाबदाऱ्या. असे

वाटते पुन्हा लहान व्हावे व तुमच्यासोबतच राहावे. बाबा, सध्या मी तुमच्या दूर असली तरी माझे मन जेथे तुम्ही आहात तेथेच आहे. मन बेचैन असते, कर्ममत नाही, काहीच करावेसे वाटत नाही. बाबा, खरेच जर मला जादूची कांडी मिळाली व पंख मिळाले, तर आता उडत येऊन तुमच्यावर कांडी फिरवून तुम्हाला एकदम चांगले करेन व आपण पुन्हा पडिल्यासारखीच मजा करू. बाबा, मी तुमचा त्रास कमी व्हावा म्हणून काय करू शकते, सांगा ना. मराठीवर अतोनात प्रेम करणारे तुम्ही. तरीही मी इंग्रजी भाषेचा आधार घेत तुम्हाला सांगते, I love you so much, Baba. कधी कधी तुम्हाला न आवडणाऱ्या गोष्टी करतानाही मजा येते, नाहीतर तुम्ही रागावाल कसे? आणि तुमचे रागावणे ऐकायला मला खुप आवडते, कारण त्यातून मला माझे व्यक्तिमत्त्व समुद्ध करता येते. लवकर लवकर चांगले व्हा, मग आपण पुन्हा एकदा रात्री सिनेमा बघू, सकाळी उठून कीर्तनाला जाऊ, नाटक बघू, गाण्याचा कार्यक्रमाना जाऊ, सगळे काही करू. शेवटी एकच सांगते. लहानपणी तुम्हाला ज्या ज्या गोष्टी आवडत नव्हत्या, त्या काही प्रमाणात आम्ही केल्या असतील; पण आता फक्त आणि फक्त तुम्हालाच आवडतील अशाच गोष्टी कराव्याशा वाटतात. मन सांग - काय काय करू? ■ ■

शिल्पा (सरपटवार)
बिडकर
संकलन :- बाळासाहेब खेरे

बालकथा

मा गॅटेल, कुलूप कुठ ठेवलात गं, दिसतय का तुला? मालकीनबाईंनी उपेक्षा माझ्याकडून. वारे वा! वारे वा! चांगला मामला आहे हं, मागारे! स्वतःशीच पुटपुटली. पुन्हा मालकीनबाईंच्या आवाज आला. ‘मागे ख्याडे, तुला काहीच कसे लक्षात राहत नाही. आ! ’ ओह मात गाँड, हे तर फार झाले? उज्याव्याशी माझा कवडीचाई संबंध नाही, जे मला काहीच ठाऊक नाही, ते कसे बरे लग्नात राहणार? सारखा समोसा-पाव नि अँडिमीजी-पाव खाऊन खाऊन मालकीनबाईंच्या मँदू बटयाड झालाय. आळसावालय. पण हे त्यांना सांगणार कसे? मांजीरच्या गळ्यात घंटा कोण बांधणार बाबा. मागारे! मनात म्हणाली. मालकीनबाईंसाठी मांजीरीच्या उम्या सुचल्याबद्दल तिला फार भारी वाटले. स्वतःच्या ह्वासीचे कौतुक वाटले. आपली मांजर नि मालकीनबाईंसाठी मांजर! मग एका मांजीरने दुसऱ्या मांजीरला प्रेमाने वागवावेच असते की असे खेळसाटचे असते? मागारे! स्वतःशीच पुन्हा पुटपुटली. ‘ओर ओर ओर, मालकीनबाईंनी तिला जोराने कान ओढला, तेव्हा वेदनेने विव्कळली. ‘गड, इकडे कुलपासाठी माझा जीव चाललाय, नि तू बसलीस अशी महाडासारखी! कुलूप शोणण्यासाठी जरा खतपाव हलव. मालकीनबाईं मागारे!वर ओरडल्या. मालकीनबाईंच्या हाताला कडकडीत चावा टावाव असे तिला तीव्रतेने वाटले. पण बिळाच्या भोकातून बघणाऱ्या राँबिन्सनने असे काही करू नको असा इशारा केला नि टीपॉरिच्या खाली पडलेल्या कुलूपाकडे इशारा केला. मागारे!ने, मालकीनबाईंचे तिकडे लक्ष वेधले. त्यांनी खाली पाकळू टीपॉरच्या खालून कुलूप काढले. मागारे!ला थॅक्ससुद्धा म्हणणाने सौजन्य त्यांनी दाखवले नाही. त्यांना बाहेर जाटाचे असल्याने त्या लगेच बाहेर पडल्या. जाताना कुलूप लावले. त्या घराबाहेर जातात, राँबिन्सन बिळाच्या बाहेर आला. फिजवर ठेवलेल्या बॉक्समधून, जिज आणून मावशीला दिले. मालकीनबाईंच्या आराडाओरीकडे आणि कान उपटल्यामुळे वेतागलेल्या मावशीला बरे वाटले. तिने प्रेमाने मामाचे गाल चाटले. ‘काग गं मावशी, या मालकीनबाईंच्या आठवणीत काहीच कसे राहत नाही?’ मला ठाऊकआज

कुलूप ‘कटकट’

बहुजन सौरभ

त्याचे कारण. ‘ग्रेट, ग्रेटच हे माझी मावशी. मग, मावशीबाई! आम्हाससुद्धा ते सांगा की. ‘राँब, आठवणीची किंवा मँदूशी जोडलेली असते.’ ‘ती कशी?’ ‘अरे, आपल्या डोळे, कान, नाक, त्वचा, जिभ या पंचेंद्रियांकडून विदूत रासायनिक संदेशाच्या रूपात माहिती येत असते.’ ‘हे का! मग हे संदेश जातात कुठे?’ ‘आपल्या पंचेंद्रियांना जोडलेल्या मज्जातंतूंचर विदूत विस्तृत या आठवणी मँदूकडे जातात.’ ‘या आठवणीचे मँदू काय करतो?’ ‘अरे, आपल्या मँदूमध्ये असंख्य चेतापेशी (न्यूरॉन्स) असतात. त्याला एक केंद्र असते. ते पेशीतिला रसात बोटसारखे वावरत असते. या चेतापेशींना अँव्झॉन आणि इंपल्सईट नावाचे दोन अँन्टेना असतात. राताला अँव्झॉन अँटेना चेतापेशींकडे संदेश आणतो, तर डेन्झईट अँटेना डुसरीकडे संदेश पाठवते.’ ‘थोडक्यात काय तर, पोस्टमनगिरी करतो म्हणायचा.’ ‘आदी बरोबर, या डेन्झाईटचे जाळे बऱ्याचदा किलोवॅट मीलीमीटर लांब पसरू शकते. या डेन्झाईटला अनेक शाखा फुटलेल्या असतात. रातली प्रत्येक शाखा दुसऱ्याला जोडली जाऊ शकते. वाटून या चेतापेशींची जाळी तयार होते.’ ‘अच्छा, आपल्या आठवणी या जाळ्यात अडकतात म्हणायचा.’ ‘तसं नाही रे.’ ‘मग?’ ‘अरे, एखाद्या आठवणीच्या स्वरूपातील संदेश थोड्या कालावधीसाठी साठवून ठेवावेच असल्यास हे तयार झालेले जाळे लवचिक असल्याने एकतर तुटते किंवा दुसऱ्या पकारे

जोडले जाते. असे जेव्हा घडते, तेव्हा ती आठवण पुसली जाऊ शकते. घाला शॉर्ट टर्म मेमरी किंवा अल्पस्मृती म्हणतात.’ ‘म्हणजे मालकीनबाईंची स्मृती शॉर्ट आहे तर.’ ‘हे थोडे खरे आहे.’ ‘म्हणजे थोडे वांटेही आहे का? मज्जाच मज्जा!’ ‘राँब्या, तसे नाही रे. आता मालकीनबाईं प्रत्येक वेळेला वेगवेगळ्या ठिकाणी कुलूप ठेवतात. त्या क्षणापुरते ते त्यांच्या आठवणीत राहते. मग त्या इतर कामात बुडून जातात, त्यामुळे त्या कुलूपाची आठवण विसरतात. पण, त्यांनी हे कुलूप नेहमी एकाच ठिकाणी ठेवले तर, त्यांना कुलूपाच्या जागेचे विसरण होणार नाही. घाला दीर्घ स्मृती किंवा लॉंग टर्म मेमरी म्हणतात. आपण, आठवण जागृत करण्यासाठी हे चेतापेशींचे जाळे कार्यान्वित करतो. हे जाळे मँदूच्या हिप्पोकॅम्पस आणि अँमिगडाला या उपांगात साठवले जाते. दीर्घस्मृती तयार करण्याचे कार्य हिप्पोकॅम्पस करतो तर भाविक स्मृती, अँमिगडाला तयार करतो.’ ‘हे नाही उपांगे मालकीनबाईंच्या मँदूत असतील ना गं मावशी?’ ‘असतील तर ओकेच. नसतील तर, अर्जंटली त्यांच्या मँदूत ही ओळी उपांगे, ठाक रे नि सोडव आम्हाला, त्यांच्या ‘कुलूप कटकट’तून’ अशी प्रार्थना करूया.’ ‘मावशी डोळे बारीक करून म्हणाली. मावशीच्या या तिरकस विनोदला, मिशा हलवत, दात बाहेर काढत नि तिरप्या नजरने बघत मामाने दाद दिली. ■ ■

- सुरेश वांदले

भारताचे ओडिशा (पूर्वीचे ओरिसा) हे पूर्व भारतातील एक राज्य आहे. जे बंगालच्या उपसागराच्या काठावर वसलेले आहे. भुवनेश्वर राजधानी आहे. हे राज्य त्याच्या समृद्ध सांस्कृतिक विविधता आणि नैसर्गिक सौंदर्यासाठी ओळखले जाते, तसेच येथे मोठी अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या असून ओडिसाची अधिकृत भाषा ओडिया आहे. राजधानी भुवनेश्वर असून स्थान पूर्व भारत, बंगालच्या उपसागराच्या काठावर हे राज्य किनारी मैदान, पर्वतीय आणि पठारी प्रदेशांमध्ये विभागलेले आहे. 4.1 दशलक्षाहून अधिक रहिवासी, लोकसंख्येनुसार हे भारतातील 11 वे मोठे राज्य आहे.

ओडिशा सांस्कृतिक विविधता आणि ऐतिहासिक स्थळांसाठी प्रसिद्ध आहे. जगन्नाथ मंदिर, पुरी येथील रथयात्रा आणि सूर्य मंदिर ही काही प्रमुख स्थळे आहेत. येथे कनिका या पारंपरिक पदार्थाची चव घेता येते, जो ओडिया लोकांचा आवडता पदार्थ मानला जातो. ओडिशाचा इतिहास मुघल, मराठा आणि ब्रिटिश साम्राज्याशी जोडलेला आहे. 1803 मध्ये हा प्रदेश ब्रिटीश साम्राज्याच्या ताब्यात आला होता. राजधानी भुवनेश्वर हे सर्वात मोठे शहर आहे. ओडिशाचा इतिहास मुघल, मराठा आणि ब्रिटिश साम्राज्याशी जोडलेला आहे. 1803 मध्ये हा प्रदेश ब्रिटीश साम्राज्याच्या ताब्यात आला होता. ओरिसातील काही प्रमुख शहरांमध्ये भुवनेश्वर, बालासोर, आणि अंगुल यांचा समावेश होतो. ही शहरे शिक्षण, अर्थव्यवस्था आणि धार्मिक महत्त्वासाठी ओळखली जातात, ज्यात भुवनेश्वर हे ‘भारताचे मंदिर शहर’ म्हणून प्रसिद्ध आहे. हे शहर आर्थिक व धार्मिक केंद्रासह अनेक भव्य मंदिरांसाठी प्रसिद्ध आहे.

कटक :- हे एक महत्त्वाचे शहर आहे आणि ओडिशातील ‘स्मार्ट सिटीज मिशन’चा भाग म्हणून प्रस्तावित आहे.

संबलपूर :- महानदीच्या काठी वसलेले हे शहर ओडिशातील पाचवे मोठे शहर असून येथे पूर्व-ऐतिहासिक काळापासून वस्ती नोंदवली आहे. ओडिशा 17 ए 49 ते 22 ए 34% उत्तर अक्षांश आणि 81 ए 27 ते 87 ए 29% पूर्व रेखांशापर्यंत पसरलेला आहे. त्याच्या ईशान्येला पश्चिम बंगाल, उत्तरेला बिहार आणि झारखंड, आग्नेयेला आंध्र प्रदेश, पश्चिमेला छत्तीसगड आणि पूर्वेला बंगालचा उपसागर आहे. त्याची किनारपट्टी सुमारे 480 किमी आहे आणि त्याचे एकूण क्षेत्रफळ

बंगालचा उपसागर, चिल्का झिल, कलिंग युद्धभूमी, टेंपल सिटी

1,55,707 चौरस किमी आहे. **अमरकंटक टेकड्या :-** एक महत्त्वाचा स्रोत. ओडिशातील महानदी सर्वात मोठी नदी राज्याच्या जलसंपत्तीची शेती आहे. राज्याच्या शेतीला आणि अर्थव्यवस्थेला महानदीचा मोठा आधार आहे. ओडिशा राज्यात महानदी व्यतिरिक्त ब्राह्मणी, बैतरणी, ऋषिकुल्या आणि बुधबळंगा यांसारख्या अनेक नद्या देखील वाहतात. ओडिशातील चिल्का सरोवर हे आशियातील सर्वात मोठे खाऱ्या पाण्याचे तलाव असून ते जगातील दुसरे सर्वात मोठे तटीय सरोवर आहे. हे सरोवर ओडिशातील पुरी, खुर्दा आणि गंजम जिल्ह्यांमध्ये पसरलेले आहे, जे बंगालच्या उपसागराला द्या नदीच्या मुखाशी जोडलेले आहे. हे सरोवर अनेक प्रजातींच्या पक्ष्यांचे आणि जलचरांचे घर आहे, ज्यामुळे ते एक महत्त्वाचे नैसर्गिक आणि पर्यटन स्थळ बनले आहे.

चिल्का सरोवराची खास वैशिष्ट्ये :- हे सरोवर आशियातील सर्वात मोठे खाऱ्या पाण्याचे सरोवर आहे असून जगातील दुसऱ्या क्रमांकाचे सर्वात मोठे खाऱ्या पाण्याचे तलाव आहे. कलिंग युद्धभूमी येथेच आहे. ओडिशा राज्याच्या पूर्व किनारपट्टीवर द्या नदीच्या मुखाशी स्थित आहे. सरोवराचे पाणी उन्हाळ्यात खारे आणि पावसाळ्यात गोड असते. महानदी, मालती आणि भार्गवी या नद्यांचे गोडे पाणी या सरोवराला मिळते. हे सरोवर विविध जलचर प्रजातींसाठी देखील महत्त्वपूर्ण आहे.

मासेमारी :- चिल्का सरोवरामुळे मासेमारीचा व्यवसाय भरभराटीस येतो. **पर्यटन आणि ओळख :-** **रामसर साइट :-** 1981 मध्ये या सरोवराला आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या रामसर साइट म्हणून घोषित करण्यात आले. चिल्का सरोवर हे पक्षी जीवनाचा अभ्यास करण्यासाठी आणि निसर्गाचा आनंद घेण्यासाठी देशभरातून पर्यटक आकर्षित करते. **क्षेत्रफळ :-** हे सरोवर 1,100 चौरस किलोमीटरपेक्षा जास्त क्षेत्र व्यापलेले आहे.

प्रवेश :- बालुगव आणि रंभा ही दोन प्रमुख शहरे तलावासाठी प्रवेश बिंदू म्हणून काम करतात. ओडिशातील उदयगिरी आणि खंडगिरी या भुवनेश्वर जवळच्या दोन टेकड्या आहेत, ज्यात सुंदर आणि ऐतिहासिकदृष्ट्या महत्त्वपूर्ण गुफा आहेत. या गुफांचा एक भाग नैसर्गिक असून, दुसरा भाग मानवनिर्मित आहे. या गुफा सुमारे 200 मीटरच्या अंतरावर आहेत आणि प्राचीन काळातील जैन धर्माशी संबंधित आहेत, असे मानले जाते. भुवनेश्वरपासून जवळ, एकाच ठिकाणी उदयगिरी आणि खंडगिरी टेकड्या आहेत. या टेकड्यांवर अनेक गुफा आहेत, ज्यात नैसर्गिक गुफा आणि मानवनिर्मित कोरीव काम केलेल्या गुफांचा समावेश आहे. या गुफांना ऐतिहासिक आणि पुरातत्वीय महत्त्व आहे.

जैन धर्म :- या गुफा जैन धर्माशी संबंधित आहेत. या ठिकाणावर उल्लेख ‘कुमारी पर्वत’ असाही ‘हाथीगुफा शिलालेख’मध्ये आढळतो. गुफांची रचना अतिशय सुंदर आणि कलाकुसरपूर्ण आहे. येथील लेणी बौद्ध विचार धारेवर आधारित आहे. एक मोठ्या दगडावर विहार शब्द लिहून आहे. बुद्धाच्या जीवन काळातील अनेक प्रसंग सुंदर

कलाकृतीने नटलेले आहेत. पण बौद्ध भिक्खू आणि त्यांचे अनुयायी नसल्यामुळे सारे असून नसलेल्यासारखे आहे. त्या परिसरात प्रचारक पाहिजे ही काळाची गरज आहे आणि त्यांना मदत करणे ही आपली गरज आहे. कलिंग युद्ध हे इ.स.पू. 261 मध्ये मौर्य सम्राट अशोक आणि कलिंग राज्यामधील एक भयंकर युद्ध होते, जे सध्याच्या ओडिशा आणि दक्षिण-पूर्व आंध्र प्रदेशात होते. या युद्धात प्रचंड रक्तपात झाला, ज्यामुळे अशोकाला पश्चात्ताप झाला आणि त्याने बौद्ध धर्म स्वीकारला व यापुढे कधीही युद्ध न करण्याचा निर्णय घेतला. हे युद्ध कलिंगच्या विजयाने संपले, पण अशोकाच्या जीवन आणि विचारांमध्ये या युद्धाने मोठे बदल घडवून आणले. मौर्यांचे साम्राज्य आणि कलिंग, एक स्वतंत्र राज्य. इ.स.पू. 261, अशोकाच्या राज्याभिषेकाच्या आठव्या वर्षी. दया नदीच्या काठी, धोली टेकड्यांजवळ.

अशोकाची कलिंग जिंकण्याची महत्त्वाकांक्षा होती. प्रचंड रक्तपात या युद्धात सुमारे 2,50,000 लोक मारले गेले, असा अंदाज आहे. अशोकामध्ये परिवर्तन झाले. अशोकाला या युद्धातील रक्तपातामुळे प्रचंड पश्चात्ताप झाला आणि त्याचे मन बदलले. या घटनेनंतर अशोकाने युद्ध सोडले आणि बौद्ध धर्म स्वीकारला ज्याच्या प्रसारासाठी त्याने आपले जीवन समर्पित केले. कलिंग युद्ध हे भारतीय इतिहासातील सर्वात मोठ्या आणि प्राणघातक युद्धांपैकी एक मानले जाते, ज्यामुळे मौर्य साम्राज्याच्या धोरणामध्ये मोठा बदल झाला. शालेय शिक्षणात आम्ही जे शिकले त्या कलिंगभूमिचे प्रचंड आकर्षण होते. ते प्रत्यक्षात पाहतांना खूप आनंद झाला आहे. आता हा परिसर उदयगिरी म्हणून प्रसिद्ध आहे. जपान लोकांनी विश्व शांती स्तूप निर्माण करून सम्राट अशोक यांच्या कलिंगयुद्धभूमि सह अशोकाच्या मानव कल्याण ची आठवण करून दिली आहे. ■ ■

वर्तमान माणसांना नाकारतो तेव्हा...

साऱ्या जगात माणूस परिवर्तनाचा अग्रदूत असताना आजच्या खदखदणाऱ्या भस्मासुर वातावरणात इजिसच्या पिरॅमिडमध्ये बंदिस्त करून त्यांच्या वर्तमानातील जगण्याचा अधिकारच हिरावल्या जात आहे.. लोकशाही राष्ट्रांमध्ये नवी भांडवलदारी, हुकूमशाहीनं व धार्मिक कट्टरवादाच्या स्वैराचारानं ... जागतिक लोकशाहीचा गळा घोटला जात आहे.. धर्मांधता व श्रेष्ठवादाच्या भोवऱ्यात लोकशाही शेवटचा श्वास मोजत असताना.. लोकशाहीचे सारे स्तंभ डगमगायला लागले आहेत.. मी पणाच्या अहंकारात सारेच जग माणुसकीची भाषा विसरून गेले आहेत.. सारे जग विस्कळीत व आर्थिकतेच्या मोहापाई विकलांग होत असताना .. दिशादर्शक राष्ट्रे सत्तेच्या जोरावर लोकशाही व्यवस्था मोडीत काढत आहेत.. इचाइल ते रशिया, अमेरिका ते ऑस्ट्रेलिया अशा साऱ्या देशात अहंकाराचा नवा दर्प निर्माण झाला आहे.. माणसे अस्तित्त्व गमावून बसण्याचा धोका आज वाढला आहे .. माणसांना धर्मवादाच्या गांगलमधून पाहिले जात आहे.. जगाच्या उन्नतीचा कानमंत्र माणूस असताना.. श्रेष्ठ जणांचा अहंकार वाढला आहे.. नफेखोर भांडवलदारी व्यवस्थेच्या मोहजालात हे जग पुरते फसले आहे.. माणूस आज हद्दपार होण्याच्या मार्गावर आहे.. आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या जोरावरती माणसाला मुठीत ठेवणारे तंत्रज्ञान विकसित केले जात आहे .. पृथ्वी नावाच्या ग्रहालाच गुलामीच्या जोखंड बांधला जात आहे.. आणि मुक्त माणसाचे स्वप्न भंग केले जात.. आधुनिक शस्त्राचा निर्मितीने माणसांना गुलाम करणे सोपे होत आहे.. अशा भयंकृपित भांडवलदारांनी जगात व्हेनेझुएलाच्या मारिया मचांडो हिची शांतता नोबेल पुरस्कारासाठी निवड लोकशाही जिवंत असल्याचा पुर्गवा आहे.. कट्टर उजव्या विचारसरणीच्या मूलतत्त्ववादी विचाराना यापासून काहीतरी बोध घ्यावा ..अहंकार आणि अमानुषता पेरणाऱ्या विचारांवर लोकशाही विचार हाच श्रेष्ठ ठरतो... नफेखोर व दिवाळखोर अशा आजच्या काळीखमय वातावरणात माणसाच्या उन्नतीसाठी लढणारी ध्येयप्रवण माणसे आजही लढायला खंबीर आहेत..वर्तमान माणसांना नाकारतो तेव्हा.. मारिया मचांडो नव्या आशेचा किरण घेऊन येतात.. वर्तमानात काळोखगर्भ पेरणाऱ्या मुलतत्त्ववादी विचारांना नवे आव्हान देतात ..व नव्या माणसाच्या घोषणापत्राच्या निर्मितीला प्रेरणा देतात ... ■ ■

संदीप गायकवाड,नागपूर 9637357400

समाजाच्या काय तू कामी पडला.. ?

मान्य आहे शुद्धात्मी, तू लयी वस्ती चढला.. पण सांग तू गड्या समाजाच्या काय कामी पडला... ?

धनामदली कोणासाठी मोडली नाही काडी... दरदरपंथाला स्वतःसाठी, घेत गेला गाडी... दिला नाही

कांदा जरी घरी तुझ्या सडला..... सांग तू जरा समाजाच्या काय तू कामी पडला.... ?

तुझा नित्य चढत आहे मजलावराती मजला.... लहानगणीचा तुझाच वार ऊपड्यावराती निजला...! तुझ्यामधला मित्र गड्या सांग कुठे दडला.... ?

सांग तू जरा समाजाच्या काय कामी पडला... ?

गारिबीने गांजलेली माणसे आला बघत... तरीही तू आवडल्या आहे, मस्तीमटी जगात.... तुझ्यावाचून नाही जरी संसार त्यांचा अडला...

पण सांग तू जरा समाजाच्या काय कामी पडला.... ?

हॅमंत टाले 9975807632

प्रा.नंद वानखडे -9423650468

हरविलेला माणूस

काय म्हणता काय जातींतला माणूस हरविला ? घरात शोधले- घरात शोधले आत शोधले - बाहेर शोधले वर शोधले- खाली शोधले शोध - शोध -शोधले पण कुठेही धांगपता नाही डोळे बंद करा अन् सरळ बुद्धिविर गाठा तो हरविलेला माणूस त्या बुद्ध दिवसरातच सापडेल..

मनिषा आनंदराव कांबळे रावतमाळ चंद्रकांत सावळकर शोषनगर नागपूर फोन. 9922368852

मंगल मैत्री

मैत्रीचा हात देवून त्याने त्याच्या अस्तित्त्वासाठी माझ्या अस्तित्त्वाची मोडतोड करून अजून काही काही..... असे सोशल मिडीयावरून खासदार कोणा राणावत बळवत सुटली गेली मिडीया चूप आहे. लोकशाहीचा आदर करून हक्क मागणाऱ्या सोनम वांगचुकला हक्कमशालने तुरुंगात डांबले गोदी मिडीया चूप आहे जात सामंतवादा हिंदूराष्ट्राच्या स्वाजपूतीसाठी गता महाश्वशी विहार मुक्त आंदोलन दडपून टाकण्यासाठी अनिल मिश्राला दावणीला बांधून बाबासाहेबांचा पुतळा उभारणे नाकारण्याची हिंमत करताना संविधानाचे निर्माते डॉ. बाबासाहेब नाही असे स्वट्वराच्या मुखावून वदवून स्वतः च्याच घोडात खेटर मारून घेतात गोदी मिडीया चूप आहे राकेश किशोर तिवारीला निशाणा करवून

वरपास मुख्यमंत्री आणि नापास गृहमंत्री

अज्यात सहज करण्याचा का आम्हीच घेतला ठेका भोकावर आले की म्हणता राजकारण करू नका ।।। ।। काळीखटात बुरखा घालून रोज निघायची स्वारी अमृता वहिर्लांनी आम्हला सांगितली ना स्टोरी पदरात किती प्यावल्याचा सांगा तुमच्या चुका भोकावर आले की म्हणता राजकारण करू नका ।।। ।। कष्ट करून शिकवली डॉक्टर केली लेक रंजणेतील भ्रष्टाचाराने मारली ना मेघ मुख्यमंत्री पदाचा रोज मिरविता ठेका भोकावर आले की म्हणता राजकारण करू नका ।।2 ।। अजितदादा, एकनाथ भाऊ सहभागी सारे महाराष्ट्राची अस्मिता, अबु औरबाडून खा रे घितेवरल्या निघाऱ्यावर पोळी आपली शेका भोकावर आले की म्हणता राजकारण करू नका ।।3 ।। वरिष्ठचा दबाव गुदमरतो ह् क्षास स्वतःला संपवताना फक्त इत्काच आस अज्यायाच्या विरुद्ध सारे लढायला शिका भोकावर आले की म्हणता राजकारण करू नका ।।4 ।। संवेदना सर्व माझ्या त्या आत जीवाच्यासाठी हद्दरातील पांझर ओलावा पापण्याच्याकाठी जागे व्हा चडवडून ऐका हॅमंतदा हाका भोकावर आले की म्हणता राजकारण करू नका ।।5 ।।

न्याहाळीत मज होती....

हेतो बघत विला, ती, न्याहाळीत मज होती, सौंदर्य शोधताना ती, न्याहाळीत मज होती ।। भाव चेहऱ्यावरचे, टिपून मी घेत होते, ती नकळत हळ्वार, न्याहाळीत मज होती ।। कळत नव्हते मजला, काय बोलू तिच्याशी, ती सहज सुलभ, अलगद, न्याहाळीत मज होती ।। करण्या भंग शांतता, काहीतरी मी वदलो, शांतपणे मात्र, तरीही, न्याहाळीत मज होती ।। बोललो तिला लगेच, आवडलीस गं मजला, ती स्मित हसत करित, न्याहाळीत मज होती ।। विचार तुझा काय आहे, सांग कळेल का मज, ती लाजून बावरुनी, न्याहाळीत मज होती ।।

सर्वोच्च न्यायाधिशार बुटांनी हमला करून संविधानाला पाचवडी तुडविल्याचा जख्म करताना सरन्यायाधिशाराच अपमान हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा अपमान राकेश किशोर तिवारीच्या निषेधार्थ संविधान पुरस्कर्ते रस्त्यावर आली गोदी मिडीया शांत आहे संघीय भूलथापना आकर्षित होवून राजकीय मैत्री अबाधित राहवी म्हणून संघ शताब्दीच्या स्नेहमिलनात मंगल मैत्रीच्या संवादातून सर्वांचे कल्याण हे मंगल हे असा आशीवाद देण्यासाठी आई कमलपुष्प घेवून जाता जाता थककल्या संवाचपदाचा सन्मान राखून संविधानाला सल्लूट करून बुद्धाच्या करुणेतून तो बुट माझ्यापर्यंत आलाच नाही. माफी न मागताच माफ करून सरन्यायाधीश शांत आहेत. गोदी मिडीयाही शांत आहे

माया वासनिक गेडाम 8007850656

पोस्ट ऑफिसमध्ये मी महिन्यातून फक्त एकदा आरडी भरण्यासाठी जात असतो. आरडी भरण्याची ठळक दुपारी दोन वाजण्यापूर्वीची असल्यामुळे पोस्टांमध्ये त्यावेळेला बरीच गर्दी असते. मी एक ते दीड वाजण्यादरम्यान पोस्टात जात असतो. त्यावेळेस आठ, दहा पेशनर्स बाकड्यावर बसलेले आढळून यायचे. सर्व आटोपले असल्यामुळे त्यांचा नंबर येईपर्यंत त्यांच्या आपसात गप्पा सुटू असायच्या. एरियावाइज पोस्ट ऑफिस छोटे असल्यामुळे तेथे वन मॅन शो असतो.

एकच व्यक्ती पैसे घेतो, तोच पैसे देतो, तिकिटे देतो, योजनांची माहीती देतो. एखादा कर्मचारी मदतनीस म्हणून असतो. पण त्याला ऑफिसीयल काम सांगितल्या जात नव्हते. पाणी भरणे, स्वच्छता ठेवणे, लोकांना लाईनमध्ये उभे राहण्यास सांगणे इ. कामे तो करीत असे. यावेळेस एक महिला पोस्टांमध्ये सबपोस्टमास्टर म्हणून काम करीत होती. रिटायरमेंटला आलेल्या गौरवणीय त्या बाई होत्या. शरीराने थोड्या स्थूल पण दिसायला सुस्वरूप आणि बोलालया मोकळ्या, लाचवी होत्या. पोस्टात येणाऱ्या व्यक्तींशी आपुलकीच्या भावनेने बोलायच्या.

नाट्यलेखक गंगाराम गवाणकरांच्या स्मृतींना उजाळा, भावपूर्ण श्रद्धांजली...

28 ऑक्टोबर 2025 संध्याकाळी सात वाजता मोवाईलवर मेसेज वाचला. नाट्य लेखक गंगाराम गवाणकर यांचे 86व्या वर्षी मुंबई दहिसर येथील खाजगी रुग्णालयमध्ये निधन. अन्य यूपवरही हाच मेसेज होता. बातमी वाचून त्यांच्या विषयीच्या स्मृती जागृत झाल्या. मालवणी भाषेतील गाजलेल्या ‘वस्त्रहरण’ नाटकाचे ते लेखक. अभिनेते मच्छिंद्र कांबळी यांच्या नाट्य भद्रकाली नाट्य मंडळ वतीने राज्यात, देशात आणि सातारासमुद्रा पल्याड मालवणी भाषा नेणारे हे नाटक मी मुंबईत प्रथम पाहिले. लोक अभिनेत्याला ओळखतात. लेखक किंवा दिग्दर्शक माहित नसतो.

रागिरी जिल्ह्यात राजापूर तालुक्याच्या माडबन गावाच्या या सुपुत्राने मराठी, मालवणी भाषेतील उत्तमोत्तम नाटके दिली. वस्त्रहरण सह वनरुम किचन, वरपरीक्षा, वर भेटू नका, दोघो, वेडी माणसे, वात्रट मेले अशी दर्जेदार नाटके लिहिली, नवोदित कलावंतांना प्रेरणा दिली. या ज्येष्ठ, श्रेष्ठ रंगकमी विषयी कलाक्षेत्रात मोठा आदर होता. अख्यंत शांत संयमी दिसणारे हे व्यक्तिमत्व दिलदार नी दिलखुलास होते. आपल्या खुपासदार लेखनाने समाजातील वास्तव चित्रण विनोदी अंगाने लिहून रंगमंचावर सादर करण्याची त्यांची शैली रसिक प्रेक्षकांना आनंद देणारी ठरली. पु. ल. देशपांडे यांनी त्यांच्या वस्त्रहरण नाटकाचे कौतुक करून लिहिले रहा सांगितले, ज्येष्ठ साहित्यिक, कोकण मराठी साहित्य परिषदेचे संस्थापक पद्मश्री मधू मंगेश कर्णिक यांच्याशी त्यांचे जिद्दाळ्याचे संबंध होते. को. म. स. प. कार्यक्रमत त्यांची

उपस्थिती असायची. चिपळूण मधील 1999 कामगार साहित्य संमेलनासाठी ते आले होते. तेव्हा त्यांना प्रथम समक्ष पाहिले. पण यावर्षी एप्रिल 2025 मध्ये कोकण मराठी साहित्य परिषदेच्या रत्नागिरी मालगुड कवी केशवसुत स्मारक येथील पुस्तकाचे गाव या उपक्रम सोहळ्यासाठी ते आले होते. कार्यक्रम सुरुवातीआधी मी आदरणीय मधू मंगेश कर्णिक यांना भेटलो. त्यांना माझ्या प्रकाशित झालेले ‘गतस्मृतींची गजबज’ हे पुस्तके आदरपूर्वक भेट दिले. भाईंनीही शाबासकी देऊन कौतुक केले. त्यांच्यासोबत रायगड जिल्ह्यातील अध्यक्ष रायगड भूषण प्रा. एल. बी. पाटीलसर, रत्नागिरी जिल्हाध्यक्ष आनंद शेंतारसर आम्ही स्मारकाच्या अंगणात बसलेलो असताना, त्यांच्या समवेत गवाणकर सरांची भेट झाली. दहा मिनिट आमच्या गप्पा रंगल्या, माझ राष्ट्रपाल नावं त्यांना खूप आवडले. त्यांनी माझी आस्थेने विचारपुस केली, धारावीच्या झोपडपट्टीत माझा जन्म बालपण ऐकून, तुमच्या आई वडिलांनी पन्नास वर्षांपूर्वी किती दूरदृष्टीने तुमचे नावं ठेवले, मला त्यांचा अभिमान वाटतो म्हणाले. त्यांनी कौतुकाने पाठीवर हात ठेवला. भाईंनी त्यांना सांगितले राष्ट्रपाल खर्च करणारा, तिच्याशी आपल्या बोली लेखणीतून नात जोडणारा, कोकणीपण जपणारा, खंडावर संघर्षातून नावलीकिक करणारा, सुरुवातीस रंगभूमीवर पडद्यामागे राहून इतरांना पुढे आणणारा. वयाच्या 86 वर्षांपर्यंत जमिनीवर पाय अरणारा

आज कालचे शिक्षकांची तुलना आमच्या संवादामध्ये असायची. त्यांचा तो बोलका स्वभाव मला बराच प्रभावित करून गेला. व्यावहारिक शहाणपणाचा विचार केला तर बोलक्या स्वभावाचा माणूस म्हणजे साधाभोळा माणूस होय. कमी बोलणे, राखून बोलणे, लवकर आपले मत न देणे. हे सोफिस्टिकेटेड असल्याचे मानले जाते. एक दिवस या बोलक्या स्वभावाचा सबपोस्टमास्टर बाईला चांगलाच अनुभव पोस्टांमध्ये दरोज एक व्यक्ती यायचा. कसलेतरी कागदपत्रे, लिफाफे, पार्सल आणि भरणा करण्यासाठी रोख रक्कम या बाईकडून घेवून जात असे. पोस्टात त्याचे रोज येणेजाणे होते. बाईला साधून जे काही पार्सल असेल ते घेवून जाणे असल्यामुळे आम्हाला तो

पोस्टाचा कर्मचारी वाटायचा. त्यामुळे आमचा आणि त्याचा काही संबंध नव्हता. पोस्टमास्टरबाईने त्याच्याजवळ एकलाख दहाहजार रुपयाची रक्कम भरणा करण्यासाठी दिली. दुसरे दिवशी दुसऱ्या ऑफिसकडून बाईला कळविण्यात आले की त्यांनी फक्त दहा हजार रुपयाचा भरणा केला आहे. एक लाख रुपये बाकी आहेत. बाईने ज्या व्यक्तीकडे रक्कम भरण्यासाठी दिली होती तो गायब झाला होता. फोनवर कोणताच संपर्क होत नसल्यामुळे बाईने प्रत्यक्ष कार्यालयात भेट दिली असता त्यांना आढळून आले की त्यांनी एक लाख दहा हजार न लिहता केवळ दहा हजारच लिहले होते. एक लाख लिहायचे त्या विसरल्या होत्या. ज्याच्याकडे पैसे भरायला दिले होते त्याने दहा हजार भरले आणि एक लाख रुपये परत न करता पसार झाला होता. बाईला स्वतःजवळचे पैसे देऊन ती रक्कम भरावी लागली. एका चांगल्या, प्रामाणिक आणि बोलक्या स्वभावाच्या बाईला असा वाईट अनुभव यावा. याचे माझ्यासह अनेकांना वाईट वाटले होते. बाईचे पोस्टातील लोकांशी मोकळेपणाने बोलणे व नेहमीच्या कर्मचाऱ्यांवर विश्वास ठेवणे फारच महाग पडले होते. कोणावरही एवढा विश्वास ठेवू नये की तो आपला विश्वासघात करेल. ■ ■

समोरील व्यक्तीशी आपलेपणाने बोलणारे, त्याच्या चांगल्याच कौतुक करणारे स्वतःचे अनुभव व्हाय वस्त्रहरण नावाने लिहिणारे गंगाराम गवाणकर सर खरे कोकणरत्न महाराष्ट्राची शान होते. पाच हजाराहून वस्त्रहरण नाटकाचे व्यावसायिक प्रयोग करून मालवणी भाषेचा गोडवा, जगभर पोहचवून या प्रतिभावंत कोकण सुपुत्राने नाट्य साहित्य क्षेत्रात आपला ठसा उमटविला. 96 व्या अखिल भारतीय नाट्य संमेलनाचे त्यांनी अध्यक्षपद भूषविले होते. झी मराठी जीवन गौरव पुरस्कार सह अनेक संस्थांनी त्यांना पुरस्कारानी सन्मान केला. आपल्या गाव पंचक्रोशी प्रांतविषयी त्यांना आस्था होती. सर्वांशी चांगला संवाद जिद्दाळ्याचे संबंध होते. त्यांच्या निधनाने सर्व क्षेत्रातील मान्यवरांनी त्यांना श्रद्धांजली वाहतांना त्यांच्या सहवासोपासी स्मृतींना उजाळा दिला आहे. वॉट्स अँप वरील मेसेज वाचून मलाही त्यांना समक्ष पाहिल्याची, भेटल्याची, त्यांच्याशी मोबाईलद्वारे बोलण्याची आठवण झाली. मोठी माणसे मोठ्या मनाची, दिलदार वृत्तीची असतात, इतरांना प्रेरणा देतात म्हणूनच ती अजरामर राहतात. गंगाराम गवाणकर हे असेच एक उत्तम उदाहरण आहे. त्यांची स्मृती मराठी नाट्य सृष्टीत त्यांच्या नाट्य लेखनाने अनंतकाळ अजरामर राहिल. त्यांच्या स्मृतीस विनम्र अभिवादन! ■ ■

राष्ट्रपाल भा. सावंत मो. 9403144356

रमाईचे स्वाग - २३९

सम्राट अशोक विहार

तहसील - हिंगणा, जिल्हा - नागपूर. विश्वरामपुत्रे निरमित वंदना पोर्णिमा उत्सव, वर्षावास, धम्मचक्र प्रवर्तन दिन, बुद्ध, फुले, शाहू, आंबेडकर, सम्राट अशोक, यांच्या जयंतीनिमित्त कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. ही वसाहत नविन पुनर्वसन असल्याने ले आऊट प्लान तयार करून लोकवसाहत निर्माण केली आहे. विहार व वाचनालय करीता जागा मिळवून विश्वर व वाचनालयाचे बांधकाम लोकांचे सहकार्याने पूर्ण झाले आहे. विहारचे प्रांगणात भगवान बुद्ध व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मूर्ती व पंचशील झेंडा स्थापित केला आहे. प्रकाश मून, चंदु मून, अक्षय गणवीर, शालीकराव बेलेकर कार्यरत आहेत.

संवाद मित्र, डी. आर. कांबळे
मो. 8600924170

विद्यापीठात सेवानिवृत्त शिक्षक, अधिकारी, कर्मचाऱ्यांचा कर्तव्यपूर्ती सोहळा

नागपूर : (संवाद मित्र जयंत साठे) कर्मचाऱ्यांमुळेच विद्यापीठाची प्रतिमा उंचावते, असे प्रतिपादन माननीय कार्यकारी कुलगुरू डॉ. माधवी खोडे चवरे (भाप्रसे) यांनी केले. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठात सेवानिवृत्त शिक्षक, अधिकारी व कर्मचाऱ्यांचा कर्तव्यपूर्ती सोहळा प्रशासकीय भवनातील सभागृहात पार पडला. यावेळी डॉ. माधवी खोडे चवरे मार्गदर्शन करीत होत्या. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरू डॉ. माधवी खोडे चवरे (भाप्रसे) यांनी भूषविले तर प्रमुख अतिथी म्हणून प्रभारी प्र-कुलगुरू तथा सत्कारमूर्ती डॉ. सुभाष कोडावार, कुलसचिव डॉ. राजू हिवसे, आंतरविद्याशाखीय अभ्यास विद्याशाखा अधिष्ठाता डॉ. राजश्री वैष्णव, वाणिज्य व व्यवस्थापन विद्याशाखा अधिष्ठाता डॉ. मेधा कानेटकर यांची उपस्थिती होती. या विभागातून सेवानिवृत्त होत असताना विद्यापीठाची प्रतिमा उंचावण्याचेच काम गोपनीयता बाळगून कर्मचाऱ्यांनी केल्याचे कुलगुरू म्हणाल्या. सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांनी उर्वरित आयुष्यात आपले शारीरिक आणि

मानसिक आरोग्य जपण्याचे आवाहन कुलगुरूंनी केले. डॉ. सुभाष कोडावार यांनी मनोरेत व्यक्त केले. यावेळी कुलगुरू डॉ. माधवी खोडे चवरे यांच्यासह प्रमुख अतिथींच्या हस्ते सेवानिवृत्त शिक्षक, अधिकारी व कर्मचाऱ्यांचा सहकुटुंब सत्कार करण्यात आला. यामध्ये प्रभारी प्र-कुलगुरू तथा भौतिकशास्त्र विभागातील वरिष्ठ प्राध्यापक डॉ. सुभाष बाबुराव कोडावार, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मृत ऑफ लॉ मधील प्रशिक्षित ग्रंथालय सहाय्यक भारती सुहास दरवाडे, गोपनीय विभागातील निवड श्रेणी लिपिक सुनील गोवर्धन मोहोड, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विचारधारा विभागातील उच्च श्रेणी लिपिक प्रिया दिनेश टेभुंगे, पदव्युत्तर शिक्षण विभागातील ग्रंथालय परिचर प्रकाश गोविंदराव निमोट आणि आस्थापना विभागातील चपरासी भास्कर मंगलजी शेंडे यांचा

विद्यापीठात सरदार वल्लभभाई पटेल जयंती व इंदिरा गांधी पुण्यतिथी

नागपूर : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठात भारताचे प्रथम गृहमंत्री लोहपुरुष सरदार वल्लभभाई पटेल यांची जयंती राष्ट्रीय एकता दिवस तर भारताच्या प्रथम महिला प्रधानमंत्री श्रीमती इंदिरा गांधी यांची पुण्यतिथी राष्ट्रीय संस्कृत दिवस म्हणून कार्यक्रमात पडला. जमनालाल बजाज प्रशासकीय भवनातील सभागृहात शुक्रवार, दि. 31 ऑक्टोबर 2025 रोजी आयोजित कार्यक्रमात माननीय कार्यकारी कुलगुरू डॉ. माधवी खोडे चवरे (भाप्रसे) यांच्या शुभहस्ते सरदार वल्लभभाई पटेल आणि श्रीमती इंदिरा गांधी यांच्या प्रतिमेला माल्यार्पण करीत विद्यापीठाच्या वतीने अभिवादन करण्यात आले.

कार्यक्रमाला प्रभारी प्र-कुलगुरू डॉ. सुभाष कोडावार, कुलसचिव डॉ. राजू हिवसे यांची प्रामुख्याने उपस्थिती होती. या कार्यक्रमात कार्यकारी कुलगुरू डॉ. माधवी खोडे चवरे यांनी सर्व उपस्थितांना राष्ट्रीय एकामतेची शपथ दिली. कार्यक्रमाला सर्व विद्याशाखांचे अधिष्ठाता, सर्व प्राधिकाऱणी सदस्य, विविध शैक्षणिक विभागांचे प्रमुख, विभाग प्रमुख, शिक्षक, अधिकारी, कर्मचारी व विद्यार्थ्यांची मोठ्या संख्येने उपस्थिती होती.

ऐतिहासिक भीमा कोरेगाव विजयस्तंभ स्मारकाचा विकास आराखडा सादर

पुणे : 1 जानेवारी भीमा कोरेगाव शौर्यदिनी ऐतिहासिक विजयस्तंभ स्मारकास मानवंदना देण्यासाठी देशातील विविध जग्यातून लाखोंच्या संख्येने भीम अनुयायी नागरिक येत असतात. याही वर्षी मोठ्या प्रमाणात एक जानेवारी रोजी भीमा कोरेगाव येथे हा कार्यक्रम साजरा व्हावा या दृष्टीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन प्रशिक्षण संस्था बाटी महासंचालक सुनील वारे यांच्या मार्गदर्शनाखाली नियोजन करीत आहे त्याचाच भाग म्हणून जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली भीमा कोरेगाव संदर्भात सातत्याने विकास आराखड्यासंदर्भात बैठका होत आहेत.

ऐतिहासिक भीमा कोरेगाव विजयस्तंभ स्मारकास राज्य शासनाने राष्ट्रीय स्मारकाचा दर्जा देऊन विकास करावा अशी मागणी गेल्या अनेक वर्षांपासून आंबेडकरी चळवळीतील विविध पक्ष संघटनांनी महाराष्ट्र शासनाकडे केली होती. भीमसैनिकांची मागणी लक्षात घेऊन राज्याचे सामाजिक न्याय मंत्री संजय शिरसाठ यांनी भीमा कोरेगाव विजयस्तंभ स्मारका विकास आराखडा तयार करण्याचे निर्देश प्रशासनास दिले होते. पुण्याचे जिल्हाधिकारी तथा भीमा कोरेगाव शौर्य दिन शासकीय समितीचे अध्यक्ष जितेंद्र डुडी यांनी भीमा कोरेगाव स्मारकाचा विकास आराखडा सार्वजनिक बांधकाम विभागाने तालकाड सादर करावा असे निर्देश दिले होते.

मानवंदना देऊन भीम सैनिकांशी संवाद साधला होता. तसेच त्यांनी पुणे जिल्हाधिकारी कार्यालयात विजय स्तंभ स्मारकास मानवंदना देण्यासाठी येण्याच्या अनुयाय्याने कायमस्वरूपी सुविधा उपलब्ध करून देण्यात यावे आणि स्मारकाच्या विकाससाठी 100 कोटी रुपये देणार असल्याचे सांगितले होते. दि. 31 ऑक्टोबर 2025 रोजी पुणे जिल्हाधिकारी कार्यालयात भीमा कोरेगाव विजयस्तंभ शौर्य दिन शासकीय समितीचे अध्यक्ष तथा पुणे जिल्हाधिकारी जितेंद्र डुडी यांच्या अध्यक्षतेखाली भीमा कोरेगाव विजयस्तंभ स्मारक परिसरातील जागेवर कायमस्वरूपी सुविधा निर्माण करणे आणि विकास आराखडा याविषयी बैठक आयोजित करण्यात आली होती.

बसपाच्या भाईचारा संमेलनात बहुजन समाजाने सावध राहावे : आवाहन

नागपूर : बामसेफ व बसपाचे संस्थापक काशीरामजी यांच्या स्मृती निमित्ताने बसपाने दक्षिण नागपूरच्या चंद्रमणीनगरात भाईचारा बनाओ संमेलन आयोजित केले होते. या संमेलनाला महाराष्ट्र प्रदेश बसपाचे अध्यक्ष अॅड. सुनील डोंगरे हे प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून उपस्थित होते. शासक बगण्यासाठी बहुजन (Sc, St, Obc, Rm) समाजात भाईचारा आवश्यक आहे. हा भाईचारा स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीत वास्तविक जमिनीवर उतरवायचा आहे. ज्यामुळे बहुजन समाज शासक बगण्याच्या प्रक्रियेकडे वाटचाल करीत असल्याचे दिलेले. देव व धर्माच्या नावाने जातीयवादी भूमिका पसरवीत आहेत. यापासून बहुजन समाजाने सावध राहावे, असे आवाहन महाराष्ट्र प्रदेश बसपाचे अध्यक्ष अॅड. सुनील डोंगरे यांनी आपल्या मार्गदर्शनात केले. यावेळी मंचावर माजी प्रदेश प्रभारी डॉ. कृष्णा बेलें, प्रो. डॉ. पी. एस. चंगोले, ईजि. पी. एस. खोब्रागडे, ईजि. दादाराव उर्के, प्रदेश महासचिव पुष्पराज शेंडे, मोश ठाकरे, नागौराव जयकर, प्रदेश सचिव प्रा. सुनील कोचे, प्रदेश मीडिया प्रभारी उत्तम शेवडे, जीएसटी चे निवृत्त आयुक्त संजय थुल, जिल्हाध्यक्ष योगेश लाजेवार, जिला महासचिव चंद्रशेखर कांबळे, माजी मनपा पथकनेते जितेंद्र घोडेव्हा, गौतम पाटील, संजय जयसवाल, महिला नेत्या सुनंदा नितनकर, युना नेते सुंदर डोंगरे, किरण बौद्ध, विलास मून प्रामुख्याने उपस्थित होते. भाईचारा संमेलन काशीरामजी यांच्या स्मृतिप्रित्यर्थ

असल्याने अनेक वक्त्यांनी काशीरामजींच्या जीवन कार्यावर प्रकाश टाकला. भाईचारा संमेलनात प्रसिद्ध आंबेडकरी प्रबोधनकार अजय पावे यांच्या सांस्कृतिक जलशाने उपस्थितांमध्ये उत्साह भरला. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक दक्षिण नागपूर विधानसभेचे अध्यक्ष सहदेव पिळेखान यांनी. संचालन महिला नेत्या रंजना वारे यांनी तर समारोप प्रदेश मीडिया प्रभारी उत्तम शेवडे यांनी केला. बसपाची पब्लिक मीटिंग अनेक दिवसानंतर झाल्याने दक्षिण व दक्षिण पश्चिम नागपुरातील जनता व कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित झाले होते. या मंचावर काशीरामजी अनेकदा येऊन गेले. भाईचारा संमेलनाच्या यशस्वीतेसाठी आनंद सोमकुवर, अभय डोंगरे, शिशुपाल सहारे, धुष्टके, प्रीतम खडतकर, पंकज भालेकर, संगीतबाबू इंगळे, वर्षा वाघमारे, वंदना कडवे, संजय सोमकुवर, नितीन वंजारी, विकास नारायण, बालचंद्र जगताप, सुमित जाधुकर, सिद्धार्थ बनसोडे, हेमंत बोकर यांच्या सहित मोठ्या प्रमाणात कार्यकर्ते सहभागी झाले होते.

प्रणोती कळमकर यांना राज्यस्तरीय साहित्य भूषण पुरस्कार प्राप्त

नागपूर : साहित्यिक प्रणोती कळमकर यांना राजनंदिनी बहुउद्देशीय संस्था जळगाव तर्फे सामाजिक, सांस्कृतिक, साहित्य, शैक्षणिक व विविध क्षेत्रातील उल्लेखनीय कार्यकरिता राज्यस्तरीय साहित्य भूषण पुरस्कार 2025 देऊन गौरविले. हा पुरस्कार प्राप्त झाल्यामुळे आनंद जेष्ठ नागरिक मंडळ, आनंदनगर तर्फे उपाध्यक्ष दहीकर, सचिव ठाकरे, कार्यक्रमाचे अध्यक्ष गुरुदेव बाबासाहेब भेंडे यांच्या हस्ते शाल व बुके देऊन सन्मानित करण्यात आले. या यशवहल संध्या राजुकर, विजया मारेतकर, डॉ. सिता मेहेंडे, सरोज अंदनकर, डॉ. शील बागडे व इतर मित्र मैत्रिणी व आत्मांनी अभिनंदन केले.

संविधान जागर

तयु नाट्याचा १४० वा प्रयोग

दि. ०२/११/२०२५ वेळ : सकाळी ७.४५

स्थळ : बॅंगनी ले आऊट गाईड भगवान नगद, नागपूर.

लेखक व मीतकार दिग्दर्शक

डॉ. एस.एस. जांभळे डॉ. वीणा राऊत

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष : आर्य. पवन व. ठाकरे, विष्णू विठ्ठलरावराव नागपूर

प्रमुख उपस्थिती : डॉ. निधारी कांबळे, कृष्ण नायक, नृपम सोमप्रा

प्रा. संजय राजकुमार निवारो, संजय बुद्धज सोम

आयोजक : वेंकडी नि-आऊट, पार्ले संघ व संजयराव फाडेंशन, नागपूर

PROPERTY FOR SALE

Prime Land with Construction for Sale

Wela (Hari), Shankarpur Road, Nagpur (Gramin)

Perfect for Educational Institutions:

Area 0.46 hectares (50,000 Sq. Ft) with construction around 35000 Sq. Ft., Ideal for Schools, College, Training Center, Residential Tution College, Hotel, Hostel, Ambusman Park

Contact : Sulay 9860361121